

Programmabeschrijving Koepelprogramma Biologische Landbouw

I. Algemeen

1. Programmanummer: 401-I
2. Titel: Koepelprogramma Biologische Landbouw
3. Werktitel: Koepelprogramma Biologische Landbouw
4. Programmaleider en trekkerinstituut/instelling: dr. ir. Jac Meijs, Innovatiecentrum Biologische Landbouw Wageningen UR
5. Uitvoerende instituten/instellingen: alle DLO-instituten, PV en PPO
6. Looptijd: 2002 t/m 2005
7. Budget: 327 k€
8. Karakter van het programma: gebruikersprogramma
9. Beknopte omschrijving/samenvatting:
  - Beleidsrelevante trefwoorden
Voedsel en Groen, Vierde Nationaal Milieubeleidsplan, biologische landbouw, voedselveiligheid, systeeminnovatie, omschakeling, concurrentiekracht, milieu, natuur, keten
  - Aanleiding, doel en randvoorwaarden
Kennisonwikkeling en -verspreiding is een van de hoofdlijnen van het LNV-beleid op het gebied van de biologische landbouw. Een optimale afstemming en coördinatie van het door LNV geïnitieerde onderzoek is daarbij zeer gewenst. Dit geldt evenzeer voor de ontsluiting van kennis en informatie over biologische landbouw
  - Beoogde onderzoeksproducten
De producten in het programma laten zich onderscheiden naar twee aspecten:
    - A. Integrale kennisonwikkeling
      - Een effectieve afstemming en samenwerking tussen de onderzoeksprogramma's gebundeld in het koepelprogramma is bereikt.
      - Behoeft aan kennisproducten van de doelgroepen zijn vastgesteld.
      - Afgestemde kennisproducten zijn samengesteld door synthese uit delen van het koepelprogramma en over het resultaat is gecommuniceerd.
      - Door onderzoekers en docenten op het gebied van biologische landbouw is actief deelgenomen aan workshops en trainingen om hun vaardigheden te ontwikkelen en zij zijn in staat de verkregen inzichten toe te passen
    - B. Kennisontsluiting
      - Actueel overzicht van lopende projecten (projectendatabank) op het gebied van de biologische landbouw is beschikbaar op internet voor alle belanghebbenden op het gebied van biologische landbouw
      - Overzicht van in de Nederland gerapporteerde kennis vanaf 1992 ten behoeve van de biologische landbouw is vraaggeoriënteerd beschikbaar gesteld op internet.
      - Een informatieloket (website) voor de biologische landbouw op het internet is operationeel.

Er zal worden aangegeven hoe de doorwerking van de resultaten kan worden gegarandeerd na afloop van het programma.

10. Samenstelling begeleidingscommissie:

Saskia Vonk (Directie Landbouw) voorzitter
Jenneke Leferink (EC-LNV) secretaris
Bert van Ruitenbeek (Platform Biologica)
Huib Bor (Voorzitter LTO Vakgroep Biologische Landbouw)
Digni van den Dries (biologische teler)
Gerhard te Voortwis (biologisch veehouder)
Erik Greve (Hoofdproductschap Akkerbouw)
Cees Leeuwis (Communicatie en Innovatiestudies Wageningen Universiteit)
Michael ten Holder (Provincie Gelderland en GLTO)
Stefan Breukel (Directie Noordwest LNV)
Ruud Hendriks (Warmonderhof)

II. Programma-afspraken en werkplan 2003

Algemeen

11. Relevantie voor LNV-beleid en bijdrage aan maatschappelijke thema's

In de kaderbrief van Wageningen UR (2002-2005) wordt de beleidsrelevantie als volgt samengevat: *“ Kennisontwikkeling en -verspreiding is een van de hoofdlijnen van het LNV-beleid op het gebied van de biologische landbouw. Een optimale afstemming en coördinatie van het door LNV geïnitieerde onderzoek is daarbij zeer gewenst. Dit geldt evenzeer voor de ontsluiting van kennis en informatie over biologische landbouw. De vragende LNV-directies zijn Landbouw, Industrie en Handel en Veterinaire, Voedings- en Milieuaangelegenheden.”*

De noodzaak van een koepelprogramma is eerder aangegeven door de adviescommissie onderzoek BL (brief aan beleidsdirectie LNV, oktober 2000)

De samenleving vraagt om een landbouw die gezonde en veilige producten voortbrengt, ethisch verantwoord is naar mens, plant en dier, de omgevingskwaliteit vergroot in plaats van verkleint, de multifunctionaliteit van de groene ruimte versterkt, en geen wissel trekt op de toekomst. Biologische landbouw wordt gezien als een kansrijke optie om in deze maatschappelijke wensen te voorzien. Biologische *landbouw* staat daarbij niet slechts voor de primaire productie maar voor het gehele conglomeraat van productie, verwerking, afzet en consumptie (w.o. kwaliteit, veiligheid).

De overheid heeft zich tot doel gesteld om het biologische areaal tot 10% in 2010 te laten groeien. Om dit doel te kunnen realiseren, moeten zowel de vraag naar als het aanbod van biologische producten sterk toenemen, versterking van ketens en de tot standkoming van institutionele kaders. Aan zowel vraag- als aanbodzijde is daarvoor een mix nodig van kennisontwikkeling (onderzoek), kennisoverdracht (onderwijs, voorlichting) en kennisoepassing (omschakeling naar en continuering van biologische bedrijfsvoering). Op elk van deze terreinen zijn de afgelopen jaren door LNV acties in gang gezet. Het ambitieniveau ('10% in 2010') en het karakter van de biologische landbouw ('bedrijfseigenheid, ervaringskennis, beoogde hechte en transparante producent-consumptie relaties') vereisen een optimale uitwisseling tussen onderzoek en gebruikers.

Vanuit de voornoemde gezichtspunten is er behoefte aan een organisatie- en communicatiestructuur die zich allereerst een integrale kennisontwikkeling voor de biologische landbouw ten doel stelt (zowel inhoudelijk (b.v. kennissynthese) als procesmatig (samenwerking), en parallel hieraan de ontsluiting van informatie over relevante projecten en onderzoeksresultaten ten doel stelt. Deze organisatie- en communicatiestructuur krijgt gestalte in het onderhavige programma

12. Relevante doelgroepen en (potentiële) gebruikers van de onderzoeksresultaten en hoe zijn ze bij het onderzoek betrokken

Overheid: LNV beleidsdirecties (DL, GRR, VVA, I&H, DWK, EC-LNV en RBD's) , VROM, Regionale overheden, Taskforce biologische landbouw,

Maatschappelijke organisaties: Consumentenorganisaties, Biologica, SKAL, Natuur- en landschapsorganisaties, Milieuorganisaties, Waterschappen, Waterleidingbedrijven

Landbouwbedrijfsleven: individuele agrariërs en agrarische samenwerkingsverbanden, regionale en landelijke organisaties primaire bedrijfsleven, Handel en verwerking

Kennisinstellingen / intermediairen: LNV Onderzoekprogramma's: Systeeminnovatie, Gewasbescherming, Mest & Mineralen, Multifunctionele landbouw, Markt & ondernemerschap, Gamma, Agroketens & Logistiek, Biologisch uitgangsmateriaal, Biologische landbouw (342), Bevordering Kwaliteit Groen Onderwijs; Innovatiecentrum Biologische Landbouw WUR, Adviseurs en Onderwijsinstellingen.

Betrokkenheid bij programma:

- Begeleidingscommissie met vertegenwoordigers van de gebruikers
- Gebruikersgroep rond de ontwikkeling van de kennisdata bank
- In communicatie plan wordt uitgewerkt hoe de informatie van het koepelprogramma doorstroomt naar doelgroepen.

Programma afspraak en werkplan 2003

13. Doelstellingen, activiteiten en resultaten van het totale programma en die in 2003 in het bijzonder

Het ambitieniveau ('10% in 2010') van biologische landbouw en het karakter van de biologische landbouw ('bedrijfseigenheid, ervaringskennis, beoogde hechte en transparante producent-consument relaties') vereisen een optimale uitwisseling tussen onderzoek en gebruikers.

Vanuit deze gezichtspunten is er behoefte aan een organisatie- en communicatiestructuur die zich allereerst een integrale kennisontwikkeling voor de biologische landbouw ten doel stelt (zowel inhoudelijk (b.v. kennissynthese) als procesmatig (attitude)), en parallel hieraan de ontsluiting van informatie over relevante projecten en onderzoeksresultaten ten doel stelt. Deze organisatie- en communicatiestructuur krijgt gestalte in het onderhavige programma

De op te leveren producten in het programma onderscheiden zich naar twee aspecten:

A. Integrale kennisontwikkeling

B. Kennisontsluiting.

In het navolgende wordt van beide onderdelen per project het projectplan (programma afspraak) weergegeven, welke direct wordt gevolgd door het werkplan voor 2003. Tenslotte wordt de communicatie aangegeven en de doorwerking van het programma na beëindiging van het programma. Feitelikheden betreffende de afzonderlijke projecten (w.o. financieel) worden weergegeven in bijlage 2.

Onderdeel A: integrale kennisontwikkeling

Binnen het onderdeel integrale kennisontwikkeling worden een drietal projecten uitgevoerd, t.w.

A1: Onderlinge afstemming van lopend onderzoek t.b.v. de biologische landbouw.

A2: Synthese van verkregen kennis en communicatie naar doelgroepen

A3 : Onderzoeks benadering (de nieuwe "onderzoeker").

Project A1. Onderlinge afstemming van lopend onderzoek t.b.v. de biologische landbouw.

Projectplan (programma afspraak)

Doel: Het door LNV opgedragen onderzoek op het gebied van de biologische landbouw bij DLO is efficiënt en effectief uitgevoerd.

Resultaat: Een effectieve afstemming en samenwerking tussen de onderzoeksprogramma's gebundeld in het koepelprogramma is bereikt (voor overzicht betrokken programma's zie bijlage1).

Activiteiten:

- het structureel afstemmen van de DLO/PO onderzoeksprogramma's op het gebied van de biologische landbouw. Dit betreft zowel de 100% biologische programma's als de thematische programma, die slechts gedeeltelijk aan biologische landbouw werken.
- het benoemen van vragen voor fundamenteel onderzoek aangaande biologische landbouw en adviseren bij de toekenning van strategische onderzoeksmiddelen bij Wageningen Universiteit.
- het aanpakken van gezamenlijke projecten
- het vaststellen van kennisleemtes en suggesties voor vervolgonderzoek
- het bijdragen aan de visie op het gebied van de biologische landbouw door interactie met stakeholders.

Fasering: De activiteit "vaststellen van kennis leemtes en suggesties voor vervolg onderzoek" zal worden uitgevoerd in het laatste jaar van het programma, als er goed zicht is op de resultaten van de onderliggende programma's. Aan de overige activiteiten wordt alle jaren gewerkt

Indicatoren van output: De afstemming krijgt met name zijn beslag in 2 à 3 workshops per jaar waaraan wordt deelgenomen door minstens 90% van de programmaleiders en zonodig aangevuld met betrokken projectleiders. De output bestaat uit een jaarlijks rapport met:

- Verslagen van de workshops
- Gerealiseerde samenwerking (minstens 10 gezamenlijke onderzoeksprojecten)
- Aanbevelingen voor fundamenteel onderzoek en inzet strategische middelen
- Een verslag van een communicatie deskundige over het proces binnen de koepelgroep.

Werkplan 2003

Activiteiten in 2003:

1. Tweedaagse workshop in januari 2003 voor programmaleiders van het koepelprogramma met als resultaat:

- Interactie met LNV beleidsmedewerkers over beleidsdoelen van biologisch onderzoek is tot stand gekomen
- Activiteitenplan koepelgroep 2003 (onderdeel A en B) is ingevuld
- Communicatieplan 2003 is ingevuld en onderling afgestemd
- Gezamenlijke projecten zijn geïdentificeerd

2. Eendaagse workshop gericht op het actualiseren van het rapport van de kerngroep Biologische Landbouw.

3. Workshop van programma- en projectleiders van onderzoek op het gebied van biologische plantaardige productie (bij elkaar brengen systeeminnovatie en betrokken thematische programma's), om kennisdoorstroming af te stemmen.

Meetbare output in 2003:

- Inhoudelijk verslagen van drie workshops met vermelding van concrete resultaten (deelnemers, nieuwe gezamenlijke projecten gerealiseerde bundeling van communicatie, aanbevelingen voor fundamenteel onderzoek)
- Een verslag over de procesmatige kant van het koepelprogramma en de koepelgroep, opgesteld door een communicatie deskundige.

Financiële input in 2003 (k€): 28

Project A2. Synthese van verkregen kennis en communicatie naar doelgroepen.

Projectplan (programma afspraak)

Doel: Beleid, onderwijs en advies hebben gebruik gemaakt van kennisproducten vanuit het koepelprogramma,

Resultaat:

- Behoeftes aan kennisproducten van de doelgroepen zijn vastgesteld.
- Afgestemde kennisproducten zijn samengesteld door synthese uit delen van het koepelprogramma en over het resultaat is gecommuniceerd.

Activiteiten:

- Het vaststellen van behoeften van de betrokken doelgroepen
- Het maken van kennisproducten voor onderwijs en advieswereld
- Het maken van kennisproducten voor beleids- en onderzoekswereld
- Het organiseren van een openbaar debat over een actueel beleidsthema op het gebied van de biologische landbouw

Fasering:

- 1e jaar: producten voor beleid en onderzoek
- 2e jaar: producten voor onderwijs
- 3e jaar: producten voor onderwijs en advieswereld
- 4e jaar: producten voor onderwijs en advieswereld
- Alle jaren: organiseren openbaar debat.

Indicatoren van output:

- Kennisproducten : jaarlijks 3 à 4 kennisproducten, in een vorm overeenkomstig de vraag vanuit de doelgroepen (rapport, studiebijeenkomst, lesbrief, etc).
- Jaarlijks debat in november met breed samengestelde doelgroep van ten minste 50 personen over een thema dat door de begeleidingscommissie is goedgekeurd met schriftelijke rapportage in het betreffende jaar.

Werkplan 2003

Activiteiten in 2003:

- Onderwijs zal in 2003 speerpunt zijn.
- Ondersteunen pilot project "biologische landbouw" zoals opgestart wordt door "Groenkennisnet"
- Het leggen van contacten met representanten van het MBO en HBO onderwijs op het gebied van de biologische landbouw.
- Het inventariseren van de behoeften van de onderwijs wereld aan kennisproducten op het gebied van de biologische landbouw
- Het maken van geïntegreerde kennisproducten (lesbrieven, kennismodules, literatuur samenvattingen) voor MBO en HBO onderwijs.

Meetbare output in 2003:

- Een rapport over de behoeften van MBO en HBO onderwijs aan producten op het gebied van de biologische landbouw (te leveren door de koepelgroep).
- Een rapport over de inhoud van het openbare debat in november

- 3 à 4 kennisproducten voor het onderwijs.

Financiële input in 2003 (k€): 93

Project A3. Onderzoeksbenadering (de nieuwe “onderzoeker”).

Projectplan (programma afspraak)

Doel: De vaardigheden van de onderzoekers en docenten om effectief onderzoek en onderwijs voor de biologische landbouw te kunnen uitvoeren zijn verbeterd.

Resultaten: Door onderzoekers en docenten op het gebied van biologische landbouw is actief deelgenomen aan workshops en trainingen om hun vaardigheden te ontwikkelen en zij zijn in staat de verkregen inzichten toe te passen.

Activiteiten:

- Het organiseren van workshops en trainingen op het gebied van interdisciplinair werken, integrale aanpak, systeem onderzoek, normen en waarden, participatief en interactief werken, etc.
- Het begeleiden en coachen van onderzoekers op het gebied van o.a. communicatie en participatieve kennisontwikkeling.

Fasering:

- 1^e jaar: breed opgezette workshops (“Minder voor meer”), ontwikkeling basisexpertise, ontwerp communicatieplan van koepelprogramma en onderliggende onderzoeksprogramma’s
- 2^e jaar: herhaling van onderdelen uit “minder voor meer” voor nieuwe onderzoekers; nieuwe workshops voor nog niet behandelde onderdelen. Begeleiding van onderzoekers en projectleiders bij communicatie activiteiten.
- 3^e en 4^e jaar: op basis van tussenevaluatie in te vullen.

Indicatoren van output:

- Tenminste 75% van de onderzoekers, werkzaam in biologische landbouwprojecten binnen de onderliggende koepelprogramma’s heeft deelgenomen aan minstens twee relevante workshops.
- Inhoudelijk verslag van de workshops (vergelijkbaar met de leesbundel “minder voor meer”)
- Jaarlijks verslag van een extern deskundige over de procesmatige kant.

Werkplan 2003

Activiteiten in 2003:

- Het organiseren van workshops en trainingen op het gebied van o.a. interdisciplinair werken, participatief onderzoek, integraal systeem onderzoek
- Mogelijkheden onderzoeken voor de ondersteunen van projecten op het gebied van participatieve kennisontwikkeling en – verbreding in biologische praktijknetwerken.

Meetbare output in 2003:

- Inhoudelijk verslag van de workshop (vergelijkbaar met de leesbundel “Minder voor meer”)
- Verslag van een extern deskundige over de procesmatige kant van de workshops (deelname (streven: minimaal 40 onderzoekers), herkomst deelnemer, evaluatie door cursisten leermomenten, etc.)

Financiële input in 2003 (k€): 35

Onderdeel B: kennisontsluiting ten behoeve van biologische landbouw

Binnen het onderdeel kennisontsluiting worden een drietal projecten uitgevoerd, t.w.

B1: Ontwerpen, bouwen, vullen en ontsluiten projectendatabank

B2: Ontwerpen, bouwen, vullen en ontsluiten kennisdatabank

B3 : Het beschikbaar maken en houden van een informatieloket voor de biologische landbouw door een website

Project B1. Ontwerpen, bouwen, vullen en ontsluiten projectendatabank.

Projectplan (programma afspraak)

Doel: Belanghebbenden bij de biologische landbouw zijn geïnformeerd over lopende projecten op dit gebied.

Resultaat Actueel overzicht van lopende projecten (projectendatabank) op het gebied van de biologische landbouw is beschikbaar op internet voor alle belanghebbenden op het gebied van biologische landbouw.

Activiteiten:

- Uitvoeren vooronderzoek en ontwerpen projectdatabank
- Het systematisch invoeren van lopende projecten in de databank
- Het ontsluiten van de databank via internet

Fasering:

- Alle activiteiten worden in 2002 uitgevoerd

Indicatoren van output:

- 90% van alle lopende Nederlandse projecten en 100% van de binnen WUR lopende projecten op het gebied van de biologische landbouw zijn opgenomen in de databank en toegankelijk via internet.

Werkplan 2003

Activiteiten in 2003: Geen

Meetbare output in 2003: Geen

Financiële input in 2003 (k€): 0

Project B2. Ontwerpen, bouwen, vullen en ontsluiten kennisdatabank.

Projectplan (programma afspraak)

Doel: Gerapporteerde kennis op het gebied van de biologische landbouw is toegankelijk gemaakt en voorziet in de kennisbehoefte voor diegenen die werkzaam zijn in of voor de biologische landbouw.

Resultaat Overzicht van in de Nederland gerapporteerde kennis vanaf 1992 ten behoeve van de biologische landbouw is vraaggeoriënteerd beschikbaar gesteld op internet.

Activiteiten

- uitvoeren vooronderzoek en ontwerpen kennisdatabank
- het toetsen van het ontwerp en het resultaat door een gebruikersgroep
- het systematisch invoeren van de gerapporteerde resultaten van lopende projecten en van projecten die de voorgaande 10 jaar hebben plaatsgevonden
- Het ontsluiten van de kennisdatabank via internet. Hiervoor moet de kennis zowel op onderwerp als soort van informatie toegankelijk zijn

Fasering:

- 2003; basisontwerp en vullen van de kennisdatabank voor akkerbouw, vollegrondsgroenten en veehouderij
- 2004: vullen van de kennisdatabank voor de overige sectoren.

Indicatoren van output:

- 90% van de in Nederland gerapporteerde kennis is opgenomen in de databank en toegankelijk via internet.

Werkplan 2003

Activiteiten in 2003:

- uitvoeren vooronderzoek en ontwerpen kennisdatabank
- het toetsen van het ontwerp en het resultaat door een gebruikersgroep
- het systematisch invoeren van de gerapporteerde resultaten van lopende projecten en van projecten die de voorgaande 10 jaar hebben plaatsgevonden voor akkerbouw, vollegrondsgroenten en veehouderij
- Het ontsluiten van de kennisdatabank via internet voor akkerbouw, vollegrondsgroenten en veehouderij

Meetbare output in 2003:

- Eind november is 90% van de in Nederland gerapporteerde kennis tussen 1993 en 2003 op het gebied van de akkerbouw, vollegrondsgroententeelt en veehouderij opgenomen in de databank en toegankelijk gemaakt via internet.
- Het gebruik van de databank door doelgroepen is inzichtelijk gemaakt.

Financiële input in 2003 (k€): 124

Project B3. Het beschikbaar maken en houden van een informatieloket voor de biologische landbouw door een website.

Projectplan (programma afspraak)

Doel: Belangstellenden in de biologische landbouw hebben die informatie gevonden waar naar ze op zoek waren.

Resultaat:

Een website(www.biologischelandbouw.net) is beschikbaar als basisvoorziening voor de verschillende onderdelen van het programma en waarop staan vermeld:

- Agenda van bijeenkomsten, evenementen en cursussen
- Overzicht van nieuws uit onderzoek en onderwijs
- Overzicht lopende en afgesloten projecten (projectendatabank biologische landbouw)
- Overzicht huidige kennis en informatie (kennisdatabank)
- Snelkoppelingen naar internetsites van relevante binnenlandse en buitenlandse organisaties en instituten
- Woordvoerders per thema voor informatie naar pers, organisaties en beleid

Activiteiten:

- Het minimaal maandelijks actueel houden van de website
- Het onderhouden van de projectendatabank vanaf 2003 en van de kennisdatabank in 2005.
- Het bijhouden van aantallen bezoekers en herkomst van de bezoekers van de website.

Fasering:

- Gehele looptijd van het project

Indicatoren van output:

- 90 % van bijeenkomsten en evenementen en cursussen zijn opgenomen
- alle nieuw verschenen rapporten en publicaties op gebied van de biologische krijgen aandacht in de nieuwsrubriek
- Projectendatabank en kennisdatabank zijn integraal opgenomen in de website
- Aantal en herkomst van bezoekers

Werkplan 2003

Activiteiten in 2003:

- Actueel houden van de website
- Onderhouden van de projectendatabank

- Monitoren bezoekers van de website

Meetbare output in 2003:

- 90 % van landelijke bijeenkomsten, evenementen en cursussen zijn opgenomen
- alle nieuw verschenen rapporten en publicaties op gebied van de biologische krijgen aandacht in de nieuwsrubriek

Financiële input in 2003 (k€): 22

14 Communicatie over en doorwerking van het programma:

Communicatie

De communicatie met de doelgroepen is weergegeven in een communicatieplan (Bijlage 3). Hierin wordt weergegeven welke doelgroepen worden benaderd en per doelgroep wordt aangegeven wat de resultaten van de communicatie zijn en welke activiteiten hiervoor worden ontplooid.

Doorwerking

- Voor de databankprojecten (projecten en kennis) worden tijdens de looptijd van het programma voorzieningen getroffen zo dat deze ook na 2005 effectief doorlopen. Hierbij wordt met name gedacht aan afspraken met financiers van onderzoek over voorwaarden die gesteld worden bij opdracht verlening van de projecten.
- De noodzaak om voor project A1 (afstemming) activiteiten te ontplooiën na 2005 zal afhangen van de omvang en complexiteit van het biologische onderzoek op dat moment, hetgeen mede afhangt van de ontwikkeling van de sector als geheel. Als de noodzaak van voortzetting van de coördinatie blijft, dan zal in 2005 een voorstel voor een mogelijke aanpak worden gedaan.

III. Beheersparagraaf 2003

15. Onderzoeksbegroting en projectenoverzicht 2003:

Toekenning van budgetten zal plaatsvinden door de projectleider op basis van de geleverde output door de deelnemers, in overleg met de begeleidingscommissie.

De verdeling van de programmagelden tussen DLO, PPO en PV is in 2003 als volgt:

	<u>DLO</u>	<u>PPO</u>	<u>PV</u>	<u>totaal</u>	<u>totaal</u>
401-I	56%	20%	24%	100%	45%
401-II	51%	32%	17%	100%	55%
totaal	53%	27%	20%		100%

16. Percentage contrafinanciering in 2003:

geen

17. Kwaliteitsborging

Kwaliteitsborging vindt allereerst plaats via de door DWK in te stellen begeleidingscommissie.

Deze commissie toetst halfjaarlijks de voortgang van het Koepelprogramma aan het werkplan en geeft richting aan het werkplan voor het daaropvolgende jaar. Binnen elk van de onderliggende programma's (zie bijlage 1) zijn gespecificeerde instrumenten opgenomen om de voortgang en kwaliteit te waarborgen.

De begeleidingscommissie is samengesteld met vertegenwoordigers uit de volgende groepen:

- Platform Biologica
- LTO Vakgroep biologische landbouw
- Biologische producenten
- Ketenorganisatie
- Dierlijke en plantaardige productschappen
- Communicatie en Innovatiestudies Wageningen Universiteit
- Provincies
- Regionale beleidsdirecties, Directie Landbouw, Expertise centrum LNV
- Onderwijs
- Advieswereld

Bijlage 1

←biologische bedrijfssystemen

Biologische
Veehouderij
(t/m 2005)

P034

Systeeminnovaties,
Biologische open teelten

(t/m 2005)

400-I

Systeeminnovaties,
Biologische beschermd
Teelten
(t/m 2005)

400-II

Biologische
Akkerbouw en
Vollegr,
(t/m 2003)

342b

Ondernemerschap
& markt
t/m 2003)

374

Kwaliteit,
Veiligheid,
Verwerking & Afzet
(t/m2005)

OP

Co-innovatieprogramma
Biologische Afzetketens AKK
t/m 2004)

Thematisch ->

Uitgangsmateriaal
(DLO 388, t/m2004)

388

Mest en mineralen
(t/m 2005)

398

Gewasbescherming
(t/m 2005)

397

Onkruidbeheersing
(t/m 2005)

397V

Gamma w.o institutionele
kaders (DLO 373 t/m 2003)

Bijlage 2 Project feiten en specificatie financiën 2003

In bijlage 2 worden de belangrijkste feiten van de verschillende projecten weergegeven. Vanwege het interne karakter wordt deze bijlage niet in deze publieke versie weergegeven

Bijlage 3

Communicatieplan Koepelprogramma

Het programma beoogt de volgende resultaten op te leveren:

A. Integrale kennisontwikkeling

- A1. Een effectieve afstemming en samenwerking tussen de onderzoeksprogramma's gebundeld in het koepelprogramma is bereikt.
- A2 .Kennisproducten, die aansluiten bij de behoeften van de doelgroepen, zijn samengesteld door synthese uit delen van het koepelprogramma en zijn gecommuniceerd.
- A3. Door onderzoekers en docenten op het gebied van biologische landbouw is actief deelgenomen aan workshops en trainingen om hun vaardigheden te ontwikkelen

B. Kennisontsluiting

- B1. Actueel overzicht van lopende projecten (projectendatabank) op het gebied van de biologische landbouw is beschikbaar op internet voor alle belanghebbenden op het gebied van biologische landbouw
- B2. Overzicht van in de Nederland gerapporteerde kennis vanaf 1992 ten behoeve van de biologische landbouw is vraag georiënteerd beschikbaar gesteld op internet.
- B3. Een kennisloket voor de biologische landbouw op het internet is operationeel.

Het communicatieplan is met name gericht op de onderdelen A2 en B1 t/m B3

Doel:

Het algemene communicatiedoel is geformuleerd als volgt:

Het Koepelprogramma en haar resultaten zijn bekend binnen en buiten Wageningen UR.

Doelgroepen:

Voor de communicatie vanuit het Koepelprogramma worden 4 clusters van doelgroepen onderscheiden:

1. Koepelgroep
2. Wageningen UR
3. Extern preferent
4. Extern

Cluster 1: Koepelgroep:

1.1. Programmaleiders van de bij de Koepel aangesloten onderzoeksprogramma's:

Resultaten:

- Programmaleiders (en hun projectleiders, projectmedewerkers etc) kennen de voor hen relevante inhoud van de verschillende onderzoeksprogramma's,
- Programmaleiders (en hun projectleiders, projectmedewerkers etc.) stemmen activiteiten onderling af, benutten elkaars kennis en integreren deze zo mogelijk in samenwerkingsprojecten.
- Programmaleiders zijn bereid en toegerust om het idee van het Koepelprogramma verder uit te dragen.

Activiteiten*:

- Informeren tijdens (half) jaarlijks overleg van programmaleiders: JM
- Ondersteuning bieden bij opstellen en uitvoeren van programma-communicatieplannen: communicatiemedewerkers en SW
- Houden van bilateraal overleg van voorzitter en secretaris met programmaleiders om uit te vinden waarop ondersteuning vanuit de Koepel gewenst is: JM en RB

- Organiseren en uitvoeren van vervolgvacaties op “ Minder voor meer” -workshops (voorjaar 2002) voor projectleiders en medewerkers: JM en JP
- Toesturen van “IBL-actueel”, een elektronische nieuwsbrief met nieuws over de Koepel, die op naam per e-mail wordt toegezonden: SW

* Deze activiteiten passen deels in de reguliere programma activiteiten van de Koepel, maar hebben ook een sterke communicatiekant, waardoor ze tevens in het communicatieplan terugkomen.

1.2. Begeleidingscommissie Koepelprogramma:

Resultaten:

- leden van de begeleidingscommissie zijn goed geïnformeerd over doel, middelen en voortgang van de activiteiten in het Koepelprogramma zodat zij optimaal hun advies, netwerk en sturingsrol kunnen vervullen.
- Leden van de begeleidingscommissie zijn betrokken bij onderdelen van de uitvoering van het programma.
- Leden van de begeleidingscommissie* zijn specifiek geïnformeerd over de voortgang van die programma's m.n. de samenwerkingsverbanden die zij speciaal volgen en waarvoor zij een ambassadeursfunctie vervullen.

* Daarnaast heeft elk afzonderlijk onderzoeksprogramma een eigen begeleidingscommissie.

Activiteiten:

- Informeren tijdens halfjaarlijkse bijeenkomsten: JM en RB
- Uitnodigen en betrekken bij IBL-dag: JM en RB
- Ontmoetingen arrangeren van commissieleden en programmaleiders, zoveel mogelijk aanhakend bij bestaande activiteiten (van IBL, van onderzoeksprogramma's): JM en RB
- Leveren van kennisproducten, zoals factsheets per programma en rapportages: SW en ET
- Toesturen van “IBL-actueel”, een elektronische nieuwsbrief met nieuws over de Koepel, die op naam per e-mail wordt toegezonden: SW

1.3. Opdrachtgever (LNV):

Als relevante personen zijn geïdentificeerd:

Saskia Vonk, Wilma Reerink en Gabrielle Nuytens directie Landbouw, cluster biologisch (Saskia Vonk is voorzitter begeleidingscommissie)

Rob Theelen, directie Veterinaire, Voedings- en Milieuaangelegenheden VVA

Geert Westenbrink, directie Industrie en Handel (I&H)

Tibbe Breimer, directie DWK

Annemie Burger, directie Landbouw, directeur

Chris Kalden, SG en nieuwe DG (met biologisch in portefeuille)

Beleidsmedewerkers biologische landbouw Regionale directies LNV zoals Stefan Breukel (NoordWest), Adrie Bakker (Zuidwest), Arno Betting (Zuid), Kruiskamp (Oost) en Bart Muntjeswerf (Noord).

Jenneke Leferink, EC-LNV, secretaris begeleidingscommissie

Andere personen van EC-LNV die op thema's biologisch zitten

Resultaten:

- Deze personen zijn bekend met de voortgang van het Koepelprogramma
- Deze personen zijn bekend met de unieke elementen van het Koepelprogramma

- Deze personen hebben deelgenomen aan sleutelactiviteiten van de Koepelgroep (IBL-dag, sleutelactiviteiten van de programma's deelnemend in de Koepel, speciale activiteiten)
- Actief relatiebeheer en informatie uitwisseling is tot stand gekomen met inhoudelijke deskundigen bij EC-LNV op thema's biologisch

Activiteiten:

- Informeren tijdens persoonlijke contacten met deze mensen; eveneens voor oppikken van signalen en vragen van deze mensen richting Koepel: JM en allen
- Arrangeren van ontmoetingen tussen deze personen en de programmaleiders, wanneer voorbeelden van samenwerking tussen de programma's concreet zijn: JM en RB
- Koppelen van personen uit Koepelgroep aan vertegenwoordigers van ECLNV voor inhoudelijke thema's biologisch: JM en RB
- Toesturen van "IBL-actueel", een elektronische nieuwsbrief met nieuws van de Koepel, die op naam per e-mail wordt toegezonden: SW
- Arrangeren van ontmoeting met de verschillende met biologische landbouw belaste personen bij LNV / EC LNV en Regionale beleidsdirecties en het IBL: JM

Cluster 2: Wageningen UR:

2.1. Raad van Bestuur en stafafdeling Onderzoeksstrategie:

Resultaten:

- Leden RvB en medewerkers OS zijn bekend met vernieuwende aspecten van het Koepelprogramma, te weten:
  - samenwerking tussen verschillende onderzoekprogramma's wat leidt tot samenhang in onderzoek en efficiency
  - interdisciplinair werken
  - intensieve relaties met stakeholders om te komen tot bruikbare onderzoeksresultaten;
  - ontwikkeling van instrumenten om kennis te ontsluiten zoals projecten- en kennisdatabank
- Leden RvB en medewerkers OS hebben inzicht gekregen in de meerwaarde van het Koepelprogramma voor Wageningen UR

Activiteiten:

- Informeren in jaarlijkse briefing van RvB via jaarverslag: JM en RB
- Idem voor stafafdeling OS: JM
- Informeren via media als WB, IBL-nieuws: JM en SW
- Uitnodigen voor sleutelactiviteiten: profilering van Wageningen en (toepassing van) onderzoek biologische landbouw: JM en RB

2.2. Directeuren Wetenschap:

Resultaten:

- Directeuren Wetenschap van de vijf Kenniseenheden zijn bekend met vernieuwende aspecten van het Koepelprogramma, te weten:
  - samenwerking tussen verschillende onderzoekprogramma's wat leidt tot samenhang in onderzoek en efficiency
  - interdisciplinair werken
  - intensieve relaties met stakeholders om te komen tot bruikbare onderzoeksresultaten;
  - ontwikkeling van instrumenten om kennis te ontsluiten zoals projecten- en kennisdatabank
- Directeuren Wetenschap van de vijf Kenniseenheden hebben inzicht gekregen in de meerwaarde van het Koepelprogramma voor Wageningen UR

Activiteiten:

- Informeren in jaarlijkse briefing van Directeuren Wetenschap: JM en RB
- Informeren via media als WB, IBL-nieuws: JM en SW
- Uitnodigen voor sleutelactiviteiten: profilering van Wageningen en (toepassing van) onderzoek biologische landbouw: JM en RB

2.3. Overige onderzoekers (DLO en PO):

Resultaten:

- Onderzoekers hebben kennisgenomen van voorbeelden van samenwerking uit het Koepelprogramma
- Onderzoekers hebben ingezien dat samenwerking tussen onderzoeksprogramma's loont

Activiteiten:

- Informeren via media als WB en IBL-nieuws: JM en SW
- Leden van de Koepelgroep wisselen hun ervaringen uit in persoonlijke interactie met collega- onderzoekers bijv. in de vorm van workshop:

Activiteiten specifiek invullen in 2003

2.4. Medewerkers biologische landbouw van Wageningen Universiteit:

Het gaat hier om medewerkers van de leerstoelgroepen Biologische Productie Systemen en Dierlijke Productie Systemen, en medewerkers van andere leerstoelgroepen die zich bezighouden met onderzoek en onderwijs biologische landbouw.

Resultaten:

- Uitwisseling van onderzoeksresultaten is tot stand gekomen tussen bovengenoemde medewerkers en in de Koepel deelnemende programmaleiders
- Deze medewerkers hebben kennisgenomen van voorbeelden van samenwerking uit het Koepelprogramma

Activiteiten:

- Informeren via media als WB en IBL-nieuws: JM en SW
- Medewerkers wisselen onderling hun ervaringen uit in persoonlijke interactie.

Activiteiten specifiek invullen in 2003

2.5. Media (WB, Resource, Wageningen Update):

Resultaten:

- WB, Resource en Wageningen Update hebben 1x aandacht besteed aan het Koepelprogramma m.n. de vernieuwende elementen en concrete producten.

Activiteiten:

- Interview arrangeren met redactie WB, Resource en Wageningen Update: SW Per medium specifieke doelgroep en daarmee specifiek nieuws. Nader invullen.
- Persbericht (bijv. start projectendatabank): SW en ET

2.6. Medewerkers Communicatie centraal en decentraal

Resultaten:

- Medewerkers communicatie betrokken bij onderzoeksprogramma's zijn geïnformeerd over doel, middelen en voortgang Koepelprogramma, zijn betrokken bij communicatie over

mogelijke samenwerkingsverbanden tussen verschillende onderzoekprogramma's van het Koepelprogramma en dragen meerwaarde Koepelprogramma uit.

- Overige medewerkers communicatie zijn bekend met de achtergrond en resultaten van het Koepelprogramma.

Activiteiten

- Toesturen IBL actueel, elektronische nieuwsbrief met nieuws over de Koepel: SW
- Persoonlijk informeren over voortgang van Koepelprogramma en hoe dit te vertalen in communicatie activiteiten: SW
- Overleg en afstemming communicatieactiviteiten samenwerkingsverbanden Koepel: SW
- Toesturen IBL nieuws: SW

Cluster 3: Extern preferent:

3.1. Louis Bolk Instituut:

Resultaten:

- - Het LBI is geïnformeerd over de voortgang van het Koepelprogramma

Activiteiten:

- Toesturen IBL-actueel, elektronische nieuwsbrief met nieuws over Koepel: SW
- Uitnodigen voor sleutelactiviteiten: JM en SW
- Toesturen IBL Nieuws: SW

3.2. Platform Biologica

Resultaten:

- - Platform Biologica (beleidsmedewerkers) is geïnformeerd over doel, middelen en voortgang Koepelprogramma.
- - Leden adviescommissie Beckers zijn geïnformeerd over inhoud (incl. unieke elementen) en voortgang Koepelprogramma, hebben deelgenomen aan sleutelactiviteiten van de Koepel
- - Sectorwerkgroepen zijn geïnformeerd over voor sector relevante onderzoeksresultaten Koepelprogramma

Activiteiten:

- Toesturen IBL nieuws en IBL actueel: SW
- Uitnodigen sleutelactiviteiten: JM en SW
- Arrangeren ontmoetingen tussen Leden Adviescommissie Beckers en programmaleiders: JM en RB

Cluster 4: Extern:

4.1. Stakeholders: Biologische sector m.n. vertegenwoordigers – bestuurders van biologische landbouworganisaties* en overige intermediairen

Resultaten:

- Deze stakeholders zijn bekend met de resultaten van het integrale onderzoek intersectorale samenwerking

- Deze stakeholders zijn bekend met (proces-) resultaten Koepelprogramma (zoals projecten- en kennisdatabank) en hebben Wageningen UR leren kennen als een vernieuwende kennisinstelling, die zich bezig houdt met biologische landbouw en andere relevante maatschappelijke thema's en op juiste wijze anticipeert op de ontwikkelingsvragen van de biologische sector.

Activiteiten:

- Opnemen van factsheets deelnemende programma's in Koepel in website en tevens daarbuiten verspreiden als hard copy: ET
- Ondersteunen van presentaties van deelnemende onderzoeksprogramma's zoals de Kennismanifestatie op 19 september 2002 in Horst: ET en SW.
- Toesturen IBL nieuws met voortgang Koepel: SW.
- Uitnodigen voor sleutelactiviteiten: JM en SW

* Praktijkgerichte projecten zoals Bioveem en Biom die vallen binnen de onderzoekprogramma's van de Koepel communiceren rechtstreeks hun resultaten naar de doelgroep van telers en veehouders: communicatiemedewerkers onderzoekprogramma's.

4.2. Agrarisch Onderwijs instellingen zoals Hogere Agrarische Scholen en AOC's en met name degenen die een trekkersrol hebben ten behoeve van de biologische landbouw

Resultaten:

- De trekkers zijn bekend met de kennis- en procesresultaten Koepelprogramma en de onderliggende onderzoekprogramma's zoals projecten- en kennisdatabank) en het integrale onderzoek intersectorale samenwerking zodat zij daarvan gebruik kunnen maken in hun curriculum.
- De trekkers hebben hun behoefte aan kennis (kwalitatief en kwantitatief) op het terrein van biologische landbouw kenbaar gemaakt.
- De instellingen hebben Wageningen UR leren kennen als een vernieuwende kennisinstelling, die zich bezig houdt met biologische landbouw en andere relevante maatschappelijke thema's en op juiste wijze anticipeert op de ontwikkelingsvragen van de biologische sector.
- Kennisproducten die aansluiten bij de doelgroep zijn samengesteld door synthese van delen van het koepelprogramma en hierover is gecommuniceerd.

Activiteiten:

- Opnemen van factsheets deelnemende programma's in Koepel in website en tevens daarbuiten verspreiden als hard copy: ET
- Organiseren van een contact- en netwerkbijeenkomst met trekkers over o.a. de wisselwerking onderzoek en onderwijs: RB, SW en JM.
- Deelname Koepel aan begeleidingscommissie Biologisch Landbouwonderwijsprojecten van AOC's en HAS: SW
- Ondersteunen van presentaties van deelnemende onderzoeksprogramma's waarbij ook het agrarisch onderwijs wordt uitgenodigd: ET en SW.
- Toesturen IBL nieuws met voortgang kennisontwikkeling Koepel: SW.
- Toesturen IBL actueel naar trekkers agrarisch onderwijsinstellingen: SW
- Uitnodigen voor sleutelactiviteiten: JM en SW

4.3. Advies- en voorlichtingsorganisaties biologische landbouw zoals DLV, Agro ECO en LTO Advies

Resultaten:

- De adviesorganisaties zijn bekend met de kennisresultaten van het Koepelprogramma en de onderliggende onderzoekprogramma's via de projecten- en kennisdatabank en het integrale onderzoek intersectorale samenwerking zodat zij daarvan gebruik kunnen maken bij hun advieswerkzaamheden.
- De adviesorganisaties hebben Wageningen UR leren kennen als een kennisbron van biologische landbouw en als vernieuwende kennisinstelling, die zich bezig houdt met biologische landbouw en andere relevante maatschappelijke thema's en op juiste wijze anticipeert op de ontwikkelingsvragen van de biologische sector.
- Kennisproducten die aansluiten bij de doelgroep zijn samengesteld door synthese van delen van het koepelprogramma en hierover is gecommuniceerd.

Activiteiten:

- Organiseren van bijeenkomst van een contact- en netwerkbijeenkomst met adviseurs biologische landbouw over o.a. de wisselwerking onderzoek en voorlichting: RB, SW en JM.
- Opnemen van factsheets deelnemende programma's in Koepel in website en tevens daarbuiten verspreiden als hard copy: ET
- Ondersteunen van presentaties van deelnemende onderzoeksprogramma's waarbij ook adviesorganisaties worden uitgenodigd : ET en SW.
- Toesturen IBL nieuws met voortgang kennisontwikkeling Koepel: SW.
- Toesturen IBL actueel naar adviseurs biologische landbouw: SW
- Uitnodigen voor sleutelactiviteiten: JM en SW

4.4. Contactpersonen biologische landbouw Provincies

Resultaat

- De contactpersonen zijn bekend met de kennis- en procesresultaten Koepelprogramma en de onderliggende onderzoekprogramma's via onder meer de projecten- en kennisdatabank en het integrale onderzoek intersectorale samenwerking.
- De provincies hebben Wageningen UR leren kennen als een kennisbron van biologische landbouw en als een vernieuwende kennisinstelling, die zich bezig houdt met biologische landbouw en andere relevante maatschappelijke thema's en op juiste wijze anticipeert op de ontwikkelingsvragen van de biologische sector.
- Kennisproducten die aansluiten bij de doelgroep zijn samengesteld door synthese van delen van het koepelprogramma en hierover is gecommuniceerd.

Activiteiten:

- Opnemen van factsheets deelnemende programma's in Koepel in website en tevens daarbuiten verspreiden als hard copy: ET
- Presentatie Koepel op overleg provinciale contactpersonen biologische landbouw: JM en ET
- Ondersteunen van presentaties van deelnemende onderzoeksprogramma's waarbij ook de contactpersonen biologische landbouw worden uitgenodigd: ET en SW.
- Toesturen IBL nieuws met voortgang kennisontwikkeling Koepel: SW.
- Toesturen IBL actueel naar adviseurs biologische landbouw: SW
- Uitnodigen voor sleutelactiviteiten: JM en SW

4.5. Landbouwwoordvoerders politieke partijen Tweede Kamer

Resultaat

- De landbouwwoordvoerders en hun medewerkers hebben Wageningen UR leren kennen als een kennisbron van biologische landbouw en als een vernieuwende kennisinstelling, met als voorbeeld het Koepelprogramma, die zich bezig houdt met biologische landbouw

en andere relevante maatschappelijke thema's en op juiste wijze anticipeert op de ontwikkelingsvragen van de biologische sector.

Activiteiten:

- Toesturen IBL nieuws: SW.

4.6. Andere universiteiten, relevante media Universitaire pers, wetenschapsredacties dagbladen:

Resultaat:

- Deze actoren zijn bekend met resultaten van het Koepelprogramma en hebben Wageningen UR leren kennen als een vernieuwende kennisinstelling, die zich bezig houdt met biologische landbouw en andere relevante maatschappelijke thema's.

Activiteiten:

- Selecteren relevante universiteiten en hun specifieke onderdeel: SW.
- Interview arrangeren in relevante universitaire media: SW, JM en programmaleiders
- Persbericht: SW
- Toesturen IBL nieuws met artikel over "succes" Koepel: SW.